

การพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวชุมชน: กรณีศึกษาชุมชนหนองจอก จังหวัดเพชรบุรี

Community Tourism Potential Development: A Case Study of Nongjok Community, Phetchaburi

พิมพะระวี โรจน์รุ่งสตัย

Pimrawee Rocharungsat

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สาขาวิชาการท่องเที่ยวและการโรงแรม คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี

Assistant Professor Dr., Tourism and Hotel Division,

Faculty of Humanities and Social Sciences, Phetchaburi University

*Corresponding author E-Mail: pimstudy@yahoo.com

(Received: December 17, 2019; Revised: February 14, 2020; Accepted: March 13, 2020)

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาศักยภาพทางการท่องเที่ยวของชุมชนหนองจอก ตำบลหนองจอก อำเภอท่ายาง จังหวัดเพชรบุรี และ 2) ศึกษาแนวทางการพัฒนาศักยภาพด้านการท่องเที่ยว ของชุมชนหนองจอก ตำบลหนองจอก อำเภอท่ายาง จังหวัดเพชรบุรี ผู้การปฏิบัติจริง โดยใช้วิธีดำเนินการวิจัยเชิงคุณภาพและปริมาณ คือ การสัมภาษณ์ กลุ่มนักท่องเที่ยว กลุ่มตัวอย่าง ในพื้นที่ กลุ่มภาครัฐ นักวิชาการ และกลุ่มภาคเอกชน รวม 40 คน และเก็บข้อมูลแบบสอบถามจาก ชุมชนหนองจอก จำนวน 438 ชุด เพื่อหาข้อมูลด้านศักยภาพทางการท่องเที่ยวของตำบลหนองจอก ผลการวิจัยพบว่า ชุมชนมีศักยภาพในการพัฒนาการท่องเที่ยวในชุมชนหนองจอกทั้ง 7 ด้าน คือ 1) ด้านทรัพยากรการท่องเที่ยว 2) ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก 3) ด้านความสามารถในการเข้าถึง 4) ด้านกิจกรรม 5) ด้านที่พัก 6) ด้านทรัพยากรบุคคลสำหรับการท่องเที่ยว และ 7) ด้านการส่งเสริม การท่องเที่ยว ส่วนความคิดเห็นเกี่ยวกับศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยว ทุกด้านอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.26$) โดยเมื่อแยกพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า มี 3 ด้าน ที่มีความความคิดเห็นอยู่ใน ระดับมาก ได้แก่ ด้านภูมิปัญญาชาวบ้านที่เป็นเอกลักษณ์จุดใจให้เดินทางมาเที่ยว ($\bar{X} = 4.13$) ด้านสถานที่และประเพณีที่ดึงดูดใจนักท่องเที่ยว ($\bar{X} = 4.01$) และด้านทรัพยากรธรรมชาติที่ สามารถผลิตเป็นภูมิปัญญาของชุมชน ($\bar{X} = 3.84$) รองลงมาเป็นด้านสิ่งอำนวยความสะดวกและ การเข้าถึงมีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.14$) ส่วนด้านมีความคิดเห็นอยู่ใน ระดับน้อย ได้แก่ ด้านทรัพยากรการท่องเที่ยว ($\bar{X} = 2.99$) ด้านการส่งเสริมการท่องเที่ยว ($\bar{X} = 2.44$) ด้านกิจกรรม ($\bar{X} = 2.39$) และด้านทรัพยากรบุคคลสำหรับการท่องเที่ยว ($\bar{X} = 2.34$) ตามลำดับ

จากการศึกษาศักยภาพจึงทำให้เกิดแผนการพัฒนาชุมชนหนองจอก เพื่อเป็นแนวทางการพัฒนา ศักยภาพของชุมชนตามวัตถุประสงค์ที่ 2 เพื่อการกระตุ้นการพัฒนาด้านการท่องเที่ยวในชุมชน มากยิ่งขึ้น

คำสำคัญ: การท่องเที่ยวชุมชน ศักยภาพ การพัฒนา

Abstract

The objectives of this research were 1) to study the tourism potentials of Nongjok community, Nongjok sub-district, Thayang district, Phetchaburi province, and 2) to study guidelines for the development of the tourism potentials of Nongjok community. The research applied qualitative and quantitative research methods, which were interviews with tourists, local population, government and academic groups, and private groups consisting of 40 people and collecting questionnaires from the Nongjok community, which sample size was 438 in order to find information on the tourism potentials of Nongjok district. The research results showed the potentials of tourism development in Nongjok community in 7 aspects which were: 1) tourism resources, 2) facilities, 3) accessibility, 4) activities, 5) accommodation, 6) tourism human resources, and 7) tourism promotion. The tourism potentials in every aspects were at a moderate level ($\bar{x} = 3.26$), when considering each aspect, it was found that there were 3 aspects with high level of opinions, which were folk wisdom that was unique and motivated to travel ($\bar{x} = 4.13$), places and traditions that appealed to tourists ($\bar{x} = 4.01$) and natural resources that could be produced as wisdom of the community ($\bar{x} = 3.84$). The aspect of facilities and access was at a medium level ($\bar{x} = 3.14$). Those at a low level, were tourism resources ($\bar{x} = 2.99$), tourism promotion ($\bar{x} = 2.44$), activities ($\bar{x} = 2.39$), and human resources for tourism ($\bar{x} = 2.34$), respectively. The research results therefore initiated Nongjok tourism development plan to be as tourism potential development and answer objective 2. This aims to further stimulate the development of tourism in this community.

Keywords: Community tourism, Capacity, Development

บทนำ

ปัจจุบันการท่องเที่ยวมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาประเทศทั้งด้านเศรษฐกิจและสังคม ส่งผลให้เกิดความคาดหวังว่าอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวจะเจริญเติบโตประมาณร้อยละ 4.4 ต่อปี ในช่วงปี 2010-2020 (กรมการท่องเที่ยว, 2558: 4) การเจริญเติบโตของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวนี้ เกิดจากส่วนประกอบสำคัญหลายส่วน ทำให้เกิดการขยายตัวในด้านเศรษฐกิจและการพัฒนาของประเทศได้เป็นอย่างดี เนื่องจากการท่องเที่ยวเป็นแหล่งที่มาของเงินตราต่างประเทศที่สำคัญที่สุด อีกทั้งยังเป็นอุตสาหกรรมที่ประกอบด้วยธุรกิจมากมายหลายประเภท นอกจากนี้อุตสาหกรรมท่องเที่ยวยังมีความสำคัญต่อสังคม ทั้งในท้องถิ่นที่สามารถเพิ่มรายได้ให้กับชุมชน ซึ่งส่งผลที่ดีทั้งในระดับท้องถิ่นและระดับประเทศ ดังนั้นการท่องเที่ยวจึงมีบทบาทที่สำคัญหลายประการทั้งต่อเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม อย่างไรก็ตามปัญหาที่เกิดขึ้นจากการพัฒนาด้านการท่องเที่ยวมีหลายประการทั้งในเรื่องความรู้ ความเข้าใจ ข้อมูล การสื่อสาร การอนุรักษ์ และผลกระทบอื่น ๆ ดังนั้นการศึกษาเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเพื่อการพัฒนาในทุก ๆ ด้านจึงเป็นสิ่งจำเป็นและเป็นความต้องการที่สอดคล้องกับกลยุทธ์การพัฒนาประเทศในทุกๆระดับ รวมทั้งความโดดเด่นของแต่ละท้องถิ่น อันเป็นเครื่องสะท้อนเอกลักษณ์ความเฉพาะของท้องถิ่นและชุมชน (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2556: 18) อุตสาหกรรมท่องเที่ยวในท้องถิ่นยังสามารถเพิ่มรายได้ให้กับชุมชน จึงทำให้คนในชุมชนไม่เกิดการอพยพไปหางานทำในสถานที่อื่น ซึ่งส่งผลที่ดีไปถึงระดับประเทศ

ในประเทศไทย ตลาดนักท่องเที่ยวเป็นตลาดที่สำคัญของอุตสาหกรรมท่องเที่ยวของประเทศ ประเทศไทยเป็นประเทศที่มีทรัพยากรที่ได้เปรียบกว่าประเทศอื่น ๆ แต่ละจังหวัดจะมีเอกลักษณ์ของตนเองทำให้เกิดการท่องเที่ยวขึ้น ซึ่งเป็นรายได้ที่สำคัญโดยเฉพาะแก่ชุมชนของจังหวัดนั้น ๆ รัฐบาลจึงมีนโยบายสนับสนุนการท่องเที่ยวในท้องถิ่น ซึ่งเกิดกลยุทธ์เพื่อการพัฒนาทางการท่องเที่ยวของทุกจังหวัดขึ้น ดังนั้นการพัฒนาทางการท่องเที่ยวที่นำไปสู่การท่องเที่ยวที่ยั่งยืนจึงเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่งเพื่อการเกิดรายได้อย่างต่อเนื่องและในระยะยาว ดังนั้น การพัฒนาทางการท่องเที่ยวชุมชนที่นำไปสู่การท่องเที่ยวที่ยั่งยืนจึงเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่ง เพื่อการเกิดรายได้เสริมแก่ชุมชนอย่างต่อเนื่อง ซึ่งตรงกับความหมายของการท่องเที่ยวโดยชุมชน คือ การท่องเที่ยวที่ชุมชนเป็นผู้กำหนด กระบวนการทิศทาง และรูปแบบการท่องเที่ยวของตนเอง ซึ่งมีชาวบ้านที่เป็นเจ้าของชุมชนเป็นเจ้าของทรัพยากรท้องถิ่น ๆ และมีส่วนร่วมในการพัฒนาจัดการแหล่งท่องเที่ยวและอนุรักษ์ทั้งธรรมชาติประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม วิถีชีวิต และรูปแบบการดำเนินชีวิต เพื่อสร้างการพัฒนาให้เกิดการยั่งยืนสู่ชนรุ่นหลังและเกิดประโยชน์สูงสุด (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2551: 22)

สำหรับจังหวัดเพชรบูรณ์นั้นหากพิจารณาตามลักษณะภูมิประเทศและที่ตั้งของจังหวัดแล้ว จะเห็นได้ว่าเป็นประตูสู่การเดินทางไปยังภาคใต้ของประเทศไทย จึงมีความสำคัญในฐานะจุดแวะพักของผู้คนที่เดินทางสู่ภาคใต้ จังหวัดเพชรบูรณ์ มีสภาพทางธรรมชาติและภูมิประเทศอันสวยงามหลากหลาย ไม่ว่าจะเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ โบราณสถาน โบราณวัตถุ

แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ป่า เขา น้ำตก ทะเล ชายหาด ถ้ำ แหล่งท่องเที่ยวเกี่ยวกับวัฒนธรรม ประเพณีต่าง ๆ ฯลฯ ซึ่งแหล่งท่องเที่ยวที่ได้กล่าวมาแล้วล้วนเป็นเอกลักษณ์ที่ไม่เหมือนจังหวัดใด จากความสำคัญดังกล่าวผู้วิจัยจึงใช้กรณีศึกษาจังหวัดเพชรบุรี ซึ่งนโยบายของรัฐบาล และภาครัฐในท้องถิ่นได้สนับสนุนเพื่อการพัฒนาด้านการท่องเที่ยว (สำนักงานจังหวัดเพชรบุรี, 2561) เพื่อสามารถนารายได้สู่ท้องถิ่นชุมชนรากหญ้าได้

ชุมชนหนองจอก อำเภอท่ายาง จังหวัดเพชรบุรี ที่งานวิจัยนี้ใช้เป็นกรณีศึกษา เป็นอำเภอที่มีความพร้อมทั้งทางด้านศิลปวัฒนธรรม วิถีชีวิตและธรรมชาติ และชุมชนหนองจอก ซึ่งเป็นพื้นที่ศึกษานั้นถือว่ามีความศักยภาพด้านการท่องเที่ยวอย่างมาก อย่างไรก็ตามการพัฒนาทางด้านการท่องเที่ยวของพื้นที่นี้ยังมีข้อจำกัด โดยเฉพาะการจัดการจัดการด้านการท่องเที่ยวในท้องถิ่น ด้านบุคลากรเพื่อสนับสนุนการท่องเที่ยว และการดำเนินการเปิดชุมชนให้เป็นที่รู้จัก ดังนั้นการพัฒนาศักยภาพทางด้านการท่องเที่ยวชุมชนของท้องถิ่นนี้จึงเป็นเรื่องสำคัญ งานวิจัยนี้เล็งเห็นความเป็นไปได้ของศักยภาพชุมชนด้านการท่องเที่ยว และการศึกษาสานต่อเพื่อสามารถดำเนินการเปิดชุมชนหนองจอกสู่การพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนที่ยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาศักยภาพทางการท่องเที่ยวของชุมชนหนองจอก ตำบลหนองจอก อำเภอท่ายาง จังหวัดเพชรบุรี
2. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาศักยภาพด้านการท่องเที่ยวของชุมชนหนองจอก ตำบลหนองจอก อำเภอท่ายาง จังหวัดเพชรบุรีสู่การปฏิบัติจริง

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพ และปริมาณโดยเน้นพื้นที่ศึกษาคือ ชุมชนหนองจอก อำเภอท่ายาง จังหวัดเพชรบุรี โดยเน้นถึงการศึกษาศักยภาพด้านการท่องเที่ยวโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนประชากรที่ศึกษาคือ ชุมชน และภาครัฐในส่วนท้องถิ่น

ขอบเขตด้านเนื้อหา ศึกษาครอบคลุมเกี่ยวกับศักยภาพการท่องเที่ยว ตลอดจนทรัพยากรการท่องเที่ยวที่สำคัญของชุมชนหนองจอก อำเภอท่ายาง จังหวัดเพชรบุรี

ขอบเขตด้านประชากร

กลุ่มเป้าหมายในระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพเป็นผู้ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชนหนองจอก อำเภอท่ายาง จังหวัดเพชรบุรี ดังนี้ 1) องค์กรภาครัฐที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวจังหวัดเพชรบุรี 2) ตัวแทนชุมชน 3) ผู้ประกอบการด้านการท่องเที่ยว ได้แก่ บริษัทนำเที่ยวภายในจังหวัดเพชรบุรี และจังหวัดใกล้เคียง 4) นักท่องเที่ยวชาวไทยที่เดินทางมาท่องเที่ยวในจังหวัดเพชรบุรี

ประชากรในระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณ คือคนในชุมชนหนองจอก อำเภอย่าง จังหวัดเพชรบุรี

ขอบเขตด้านเวลาช่วงเวลาที่ดำเนินการศึกษา คือ ตุลาคม 2561 ถึง เมษายน 2562

ระเบียบวิธีวิจัย

ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วย 2 กลุ่ม มีรายละเอียด ดังนี้

กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการวิจัยเพื่อเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ ได้แก่ กลุ่มนักท่องเที่ยว กลุ่มชุมชนในพื้นที่ กลุ่มภาครัฐและนักวิชาการ และกลุ่มภาคเอกชนที่มีส่วนเกี่ยวข้อง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยเพื่อเก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม ได้แก่ ประชากรในพื้นที่ตำบลหนองจอก อำเภอย่าง จังหวัดเพชรบุรี ซึ่งมีประชากรทั้งหมด 2,769 คน

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างในการวิจัย ประกอบด้วย 2 กลุ่ม

1. กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการวิจัยเพื่อเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ ได้แก่ กลุ่มนักท่องเที่ยว จำนวน 10 คน กลุ่มชุมชนในพื้นที่ จำนวน 10 คน กลุ่มภาครัฐและนักวิชาการ จำนวน 10 คน กลุ่มภาคเอกชน จำนวน 10 คน รวมจำนวน 40 คน โดยเลือกกลุ่มเป้าหมายแบบเจาะจง จำนวน 40 คน

กลุ่มเป้าหมายในการทำ Focus group เพื่อทำแผนพัฒนาการท่องเที่ยวภายในชุมชน ซึ่งเป็นแนวทางในการพัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชนคือ ชุมชนและผู้นำชุมชน จำนวน 30 คน

2. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยเพื่อเก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม ได้แก่ กลุ่มประชากรในพื้นที่ โดยใช้สูตรการคำนวณหาจำนวนกลุ่มตัวอย่างของทาโร ยามาเน่ (1973) ได้คำนวณจำนวนกลุ่มตัวอย่างที่ควรเก็บ คือ อย่างน้อย จำนวน 350 คน (จากผลการคำนวณ 349.51) โดยในการเก็บตัวอย่างกลุ่มประชากรในพื้นที่คำนวณจาก

$$\begin{aligned} \text{สูตร } n &= \frac{N}{1+Nd^2} \\ &= \frac{2,769}{1+2,769 (0.15)^2} \\ &= 349.51 \end{aligned}$$

เมื่อ n = ขนาดของหน่วยตัวอย่างกลุ่มเป้าหมาย

N = ประชากรทั้งหมด

d = ระดับความมีนัยสำคัญ

การเลือกกลุ่มตัวอย่าง เมื่อได้ขนาดที่เหมาะสมแล้ว ผู้วิจัยได้ดำเนินการสุ่มตัวอย่างโดยใช้วิธีการสุ่มแบบบังเอิญ (Accidental sampling) และได้เก็บกลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น 438 ชุด

การสร้างเครื่องมือการวิจัยนั้น ผู้วิจัยได้ศึกษาข้อมูลจากเอกสาร หลักทฤษฎีและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับศักยภาพการท่องเที่ยวของแหล่งท่องเที่ยวชุมชน มากำหนดแนวทางการสร้างแบบสอบถาม และเพื่อความเชื่อมั่นได้ดำเนินการเพื่อตรวจสอบความครอบคลุมตามวัตถุประสงค์ ความเหมาะสม ความชัดเจนของภาษาและรูปแบบของแบบสอบถาม พร้อมแก้ไขตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการตรวจสอบเครื่องมือการวิจัย ก่อนนำแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ไปดำเนินการเก็บข้อมูลจริงต่อไป

โดยการตรวจสอบเครื่องมือการวิจัยนั้น แบบสอบถามที่ลงใช้เก็บข้อมูลในพื้นที่ชุมชนหนองจอก ได้นำไปให้ผู้เชี่ยวชาญ และผู้ที่เกี่ยวข้องตรวจสอบด้วยกันทั้งหมด 5 ท่าน ได้แก่ หน่วยงานภาคเอกชน หน่วยงานภาครัฐ ตัวแทนชุมชน นักท่องเที่ยวและนักวิชาการ ซึ่งใช้สูตรการคำนวณค่า IOC (Index of Item Objective Congruence) ได้ค่า IOC ที่ 0.89

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยกำหนดวิธีการวิจัยแบบผสม ซึ่งเป็นการใช้ข้อมูลเชิงปริมาณ ผสมผสานกับข้อมูลเชิงคุณภาพ ซึ่งผู้วิจัยได้ใช้เครื่องมือในการวิจัย แบ่งออกเป็น 2 ชุด ประกอบด้วย แบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์ มีรายละเอียด ดังนี้

1. ชุดที่ 1 ข้อมูลเชิงปริมาณ (Quantitative data)

เครื่องมือที่ใช้ในการหาข้อมูลเชิงปริมาณ คือแบบสอบถาม (Questionnaire) ที่ผู้วิจัยได้สร้าง เพื่อใช้สอบถามชุมชนหนองจอก แบ่งออกเป็น 2 ตอน ได้แก่

ตอนที่ 1 ปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อาชีพ สถานภาพ ระดับการศึกษา รายได้ต่อเดือน โดยใช้คำถามเลือกตอบ

ตอนที่ 2 ข้อมูลแบบสอบถามความคิดเห็นต่อศักยภาพชุมชนของหนองจอก อำเภอท่าทราย จังหวัดเพชรบุรี แบ่งออกเป็น 7 ด้าน ดังนี้

1. ด้านทรัพยากรการท่องเที่ยว
2. ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก
3. ด้านความสามารถในการเข้าถึง
4. ด้านกิจกรรม
5. ด้านที่พัก
6. ด้านทรัพยากรบุคคลสำหรับการท่องเที่ยว
7. ด้านการส่งเสริมการท่องเที่ยว

(ปรับจาก กนกรัตน์ ดวงพิกุล และ จารุพันธ์ เมระพันธ์, 2561)

ลักษณะของแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating scale) ตามวิธีของลิเคิร์ต (Likert)

2. ชุดที่ 2 ข้อมูลเชิงคุณภาพ (Qualitative data)

เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบสัมภาษณ์ที่ใช้สัมภาษณ์เกี่ยวกับปัญหาและข้อเสนอแนะการศึกษาศึกษาภาพจุดแข็ง จุดด้อย โอกาส อุปสรรค (Opened – ended) แบ่งออกเป็น 7 ด้าน ซึ่งจะตอบวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 ในการศึกษาศึกษาภาพการท่องเที่ยวของชุมชนหนองจอก

หลังจากการเก็บแบบสอบถามและสัมภาษณ์แล้วผู้วิจัยได้ดำเนินการ Focus group กลุ่มชุมชนและผู้นำของชุมชนหนองจอก จำนวน 30 คน เพื่อดำเนินการจัดทำแผนพัฒนาศึกษาศึกษาภาพการท่องเที่ยวร่วมกับชุมชน เป็นแนวทางในการพัฒนาศึกษาศึกษาภาพของชุมชน ซึ่งระบุไว้ในวัตถุประสงค์ที่ 2

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการเก็บข้อมูลแบบสัมภาษณ์ กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการวิจัยเพื่อเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ ได้แก่ กลุ่มนักท่องเที่ยว จำนวน 10 คน กลุ่มประชากรในพื้นที่ จำนวน 10 คน กลุ่มภาครัฐและนักวิชาการ จำนวน 10 คน กลุ่มภาคเอกชน จำนวน 10 คน รวมจำนวน 40 คน โดยเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจงรวมจำนวน 40 คน และใช้แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างเพื่อหาข้อมูลด้านศึกษาศึกษาภาพการท่องเที่ยวของตำบลหนองจอก

ในการเก็บข้อมูลแบบสอบถามผู้วิจัยได้ชี้แจงในการกรอกแบบสอบถาม และแจกแบบสอบถามแก่ชุมชนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง ภายในชุมชนหนองจอกรวมจำนวน 438 ชุด หลังจากได้ข้อมูลเบื้องต้นมาทั้งทางวิธีเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยได้ประมวลผลข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ด้วยวิธี Content analysis และจากการเก็บแบบสอบถาม ด้วยโปรแกรมวิจัยทางสังคมศาสตร์ (SPSS) เพื่อหาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของข้อคำถามจากการได้ข้อมูลผลการวิจัยเบื้องต้น ผู้วิจัยได้ดำเนินการตรวจสอบข้อมูล และต่อยอดผลการวิจัยด้วยการจัด Focus group เพื่อแจ้งผลการวิจัย และให้ชุมชนพิจารณาร่วมกัน และนำสู่การร่วมคิดแผนปฏิบัติการเพื่อศึกษาหาแนวทางพัฒนาการท่องเที่ยวต่อไป

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยเพื่อตอบวัตถุประสงค์ที่ 1 คือ เพื่อศึกษาศึกษาภาพการท่องเที่ยวของชุมชนหนองจอก ตำบลหนองจอก อำเภอท่ายาง จังหวัดเพชรบุรี

ผลการวิจัยจากการตอบแบบสอบถาม ซึ่งกลุ่มตัวอย่างผู้ตอบแบบสอบถามเป็นกลุ่มคนในชุมชนหนองจอก อำเภอท่ายาง จังหวัดเพชรบุรี จำนวน 438 คน โดยผลการวิจัยมีดังนี้

เพศ กลุ่มตัวอย่างชาวชุมชนหนองจอกที่ตอบแบบสอบถามมีทั้งเพศชายและเพศหญิงในสัดส่วนที่แตกต่างกัน โดยพบว่าเป็นเพศหญิงจำนวน 264 คน คิดเป็นร้อยละ 60.30 เพศชายจำนวน

174 คน คิดเป็นร้อยละ 39.70 แสดงให้เห็นว่าเพศหญิงมีส่วนในการตอบแบบสอบถามมากกว่าเพศชาย

อายุ เมื่อจำแนกตามช่วงอายุของกลุ่มตัวอย่างชาวชุมชนหนองจอก พบว่า ส่วนใหญ่ผู้ตอบแบบสอบถาม มีช่วงอายุอยู่ระหว่าง 25-34 ปี มากที่สุดจำนวน 107 คน รองลงมาเป็นอายุ 35-44 ปี จำนวน 97 คน อายุ 17-24 ปี จำนวน 77 คน อายุ 45-54 ปี จำนวน 71 คน อายุ 55-64 ปี จำนวน 64 คน และสุดท้ายเป็นอายุ 65 ปีขึ้นไป จำนวน 22 คน คิดเป็นร้อยละ 24.40 22.10 17.60 16.20 14.60 และ 5.00 ตามลำดับ

สถานภาพ พบว่า กลุ่มตัวอย่างชาวชุมชนหนองจอกที่ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นผู้มีสถานภาพสมรสมากที่สุดเป็นอันดับแรก จำนวน 252 คน รองลงมาเป็นมีสถานภาพโสด จำนวน 164 คน และสุดท้ายเป็นสถานภาพหม้าย/หย่าร้าง จำนวน 22 คน คิดเป็นร้อยละ 57.50 37.40 และ 5.00 ตามลำดับ

ระดับการศึกษา พบว่า กลุ่มตัวอย่างชาวชุมชนหนองจอกที่ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีการศึกษาอยู่ในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายมากที่สุดเป็นอันดับแรกจำนวน 128 คน รองลงมาเป็นการศึกษาระดับปริญญาตรี จำนวน 87 คน ประถมศึกษา จำนวน 85 คน มัธยมศึกษาตอนต้น จำนวน 76 คน อนุปริญญา จำนวน 60 คน และอันดับสุดท้ายมีการศึกษาในระดับปริญญาโท ปริญญาเอก จำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 29.20 19.90 19.40 17.40 13.70 และ 0.50 ตามลำดับ

อาชีพ พบว่า กลุ่มตัวอย่างชาวชุมชนหนองจอกที่ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ประกอบอาชีพรับจ้างทั่วไปมากที่สุดเป็นอันดับแรก จำนวน 110 คน รองลงมาเป็นอาชีพค้าขายธุรกิจส่วนตัว จำนวน 102 คน นักเรียน/นักศึกษา จำนวน 71 คน แม่บ้านพ่อบ้าน จำนวน 44 คน ข้าราชการรัฐวิสาหกิจ จำนวน 41 คน เกษตรกร จำนวน 38 คน และอันดับสุดท้ายเป็นพนักงานลูกจ้างบริษัท จำนวน 32 คน คิดเป็นร้อยละ 25.10 23.30 16.20 10.00 9.40 8.70 และ 7.30 ตามลำดับ

รายได้ต่อเดือน พบว่า กลุ่มตัวอย่างชาวชุมชนหนองจอกที่ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีรายได้ต่อเดือนอยู่ระหว่าง 10,001 – 15,000 บาท มากที่สุดเป็นอันดับแรกจำนวน 147 คน รองลงมารายได้ต่อเดือน 5,001 – 10,000 บาท จำนวน 118 คน ต่ำกว่า 5,000 บาท จำนวน 70 คน 15,001-20,000 บาท จำนวน 49 คน 20,001-25,000 บาท จำนวน 35 คน 25,000 บาทขึ้นไป จำนวน 19 คน คิดเป็นร้อยละ 33.60 26.90 16.00 11.20 8.00 และ 4.30 ตามลำดับ

ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างที่มีต่อการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในชุมชนหนองจอก อำเภอท่ายาง จังหวัดเพชรบุรี ด้วยการนำข้อมูลมาทำการวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เพื่ออธิบายระดับความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่าง รายละเอียดดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ความคิดเห็นในด้านศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวในชุมชนหนองจอก อำเภอท่ายาง จังหวัดเพชรบุรี ที่มีต่อการพัฒนาการท่องเที่ยว

ศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวในชุมชนหนองจอก อำเภอท่ายาง จังหวัดเพชรบุรี	$\bar{x}$	SD.	ระดับความคิดเห็น
ด้านทรัพยากรบุคคลสำหรับการท่องเที่ยว	2.34	0.809	น้อย
- ชุมชนหนองจอกได้รับการสนับสนุนจากองค์กรภายนอก	2.40	0.802	น้อย
- ผู้นำชุมชนหนองจอกมีการจัดหาแนวทางเพื่อเพิ่มรายได้ให้กับชาวบ้าน	2.47	0.844	น้อย
- ชาวบ้านชุมชนหนองจอกมีส่วนร่วมในการพัฒนาและจัดการแหล่งท่องเที่ยว	2.45	0.789	น้อย
- ชาวบ้านชุมชนหนองจอกเห็นความสำคัญและตระหนักต่อคุณค่าของการท่องเที่ยว	2.28	0.833	น้อย
ด้านกิจกรรม (อยู่ในระหว่างการดำเนินการ)	2.39	0.825	น้อย
- นักท่องเที่ยวมีการทำกิจกรรมร่วมกับคนในชุมชน	2.44	0.812	น้อย
- เปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวได้เรียนรู้วิถีชีวิต วัฒนธรรม ประเพณี	2.34	0.837	น้อย
ด้านการส่งเสริมการท่องเที่ยว	2.44	0.765	น้อย
- มีการประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวชุมชนที่ดี	2.43	0.731	น้อย
- ชุมชนหนองจอกมีภาพลักษณ์ที่เป็นที่รู้จัก	2.44	0.798	น้อย
ด้านทรัพยากรการท่องเที่ยว	2.99	0.773	น้อย
- ทรัพยากรมีความสมบูรณ์	2.11	0.761	น้อย
- ทัศนียภาพที่สวยงาม และมีเอกลักษณ์ เฉพาะตน	2.20	0.756	น้อย
- แหล่งท่องเที่ยวหลากหลายสามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวได้	2.35	0.816	ปานกลาง
- การจัดการสภาพแวดล้อมที่ดี	2.37	0.760	ปานกลาง
ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกและการเข้าถึง	3.14	0.907	ปานกลาง
- คุณภาพความสมบูรณ์ของถนน	2.11	0.794	น้อย
- ความปลอดภัยในการเดินทาง	2.21	0.698	น้อย
- ความสามารถในการเข้าถึงชุมชนได้ด้วยยานพาหนะทุกรูปแบบ	2.72	0.993	ปานกลาง
- ด้านสาธารณูปโภคที่เพียงพอ	2.77	0.955	ปานกลาง
- ความชัดเจนของป้ายบอกเส้นทาง	2.87	0.991	ปานกลาง
- มีร้านอาหารที่ขึ้นชื่อและโดดเด่น	3.05	0.963	ปานกลาง
- ชุมชนหนองจอกมีสถานที่พัก โรงแรม รีสอร์ท หรือโฮมสเตย์รองรับนักท่องเที่ยว	3.11	0.945	ปานกลาง
- ศูนย์บริการข้อมูลการท่องเที่ยวเว็บไซต์ โบว์ชัวร์ คู่มือนักท่องเที่ยวมีคุณภาพ	3.86	0.897	มาก
- คลินิกบริการด้านสุขภาพ นวดแผนไทย	3.88	0.815	มาก
- ศูนย์การค้าศูนย์จำหน่ายสินค้า OTOP ร้านขายของที่ระลึก	3.89	0.944	มาก

ศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวในชุมชนหนองจอก อำเภอท่าช้าง จังหวัดเพชรบุรี	$\bar{x}$	SD.	ระดับ ความคิดเห็น
- ปิมน้ำมัน LPG NGV ตู้ ATM ห้องสุขา ไปรษณีย์	4.12	0.979	มาก
ทรัพยากรธรรมชาติที่สามารถผลิตเป็นภูมิปัญญาของชุมชน	3.84	0.906	มาก
- ไร่่องุ่น	3.57	0.973	มาก
- ลูกตาล	3.68	0.784	มาก
- ใบตาล	3.82	0.973	มาก
- ใบมะพร้าว	4.00	0.853	มาก
- บัวหลวงราชินี	4.13	0.948	มาก
สถานที่กำเนิดภูมิปัญญา ประเพณีที่ดึงดูดใจนักท่องเที่ยว	4.01	0.752	มาก
- ขนมหั้หนู	2.36	0.941	น้อย
- บ้านจักสาน	3.86	0.716	มาก
- บ้านตีมีด	3.98	0.709	มาก
- ไร่่องุ่น	4.03	0.714	มาก
- บ้านทำผ้าบาติก	4.03	0.719	มาก
- ผัดไทย	4.37	0.732	มากที่สุด
- บ้านเก่า	4.46	0.650	มากที่สุด
- บึงบัวหลวงราชินี	4.47	0.705	มากที่สุด
- บ้านขนมเปียะ	4.69	0.653	มากที่สุด
- แข่งขันเรือยาวประเพณี	3.96	0.589	มาก
- งานปีผีמד	4.07	0.852	มาก
- ศาลเจ้าปูนเกล้ากง	3.51	0.909	มาก
- สถานีรถไฟหนองจอก	4.01	0.861	มาก
- วัดหนองจอก	4.38	0.778	มากที่สุด
ภูมิปัญญาชาวบ้านที่เป็นเอกลักษณ์จูงใจให้เดินทางมาเที่ยว	4.13	0.608	มาก
- การทำผ้าบาติก หมู่ที่ 6	3.94	0.602	มาก
- การแกะสลักลูกมะพร้าวเป็นรูปสัตว์ต่างๆ	3.97	0.628	มาก
- การทำแชมพูสมุนไพรรวม	4.00	0.711	มาก
- การจักสาน เช่น แข่งหาบ แข่งปลาทุ เป็นต้น	4.01	0.624	มาก
- ผลิตภัณฑ์บัวหลวงราชินีเช่น สบู่บัวหลวง ขนมเปียะเม็ดบัวหลวง น้ำ รากบัว	4.72	0.473	มากที่สุด
รวมทุกด้าน	3.26	0.801	ปานกลาง

จะเห็นว่าจากแบบสอบถามที่สอบถามมุมมองในชุมชนนั้นด้านทรัพยากรบุคคลสำหรับการท่องเที่ยว ด้านกิจกรรม ด้านการส่งเสริมการท่องเที่ยว ด้านทรัพยากรการท่องเที่ยว ในภาพรวมยังมองว่ามีระดับน้อย และด้านสิ่งอำนวยความสะดวกและการเข้าถึงมีระดับปานกลาง

แต่เมื่อถามเชิงรายละเอียดด้านทรัพยากรธรรมชาติที่สามารถผลิตเป็นภูมิปัญญาของชุมชน สถานที่กำเนิดภูมิปัญญา ประเพณีที่ดึงดูดใจนักท่องเที่ยวและภูมิปัญญาชาวบ้านที่เป็นเอกลักษณ์ จึงใจให้เดินทางมาเที่ยวชุมชน มองว่าอยู่ในระดับมาก ซึ่งเมื่อรวมทุกด้านจะอยู่ในระดับปานกลาง

ในส่วนผลจากการสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมายของข้อมูลเชิงคุณภาพ ให้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส อุปสรรค และข้อเสนอแนะในการพัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชน โดยสามารถสรุปความคิดเห็นเกี่ยวกับการศึกษาศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวชุมชนหนองจอก อำเภอท่ายาง จังหวัดเพชรบุรี จากมุมมองของนักท่องเที่ยว ชุมชน ภาครัฐ และภาคเอกชน เพื่อตอบวัตถุประสงค์ที่ 1 ซึ่งได้ผลจากการสัมภาษณ์ดังนี้

1. ด้านทรัพยากรการท่องเที่ยวในชุมชนหนองจอก ส่วนใหญ่มีความคิดเห็นที่ตรงกันว่า จุดแข็งคือ มีศักยภาพด้านแหล่งท่องเที่ยวของชุมชนหนองจอก เนื่องจากทรัพยากรทางการท่องเที่ยวมีความอุดมสมบูรณ์ น่าสนใจมีความเป็นชุมชนเก่าที่ยังคงหลงเหลือไว้ซึ่งความเป็นเอกลักษณ์ บ้านเรือนเก่าแก่มีความเป็นมา วัด สถานที่รถไฟที่มีประวัติความเป็นมา มีวิถีชีวิตที่ดั้งเดิม แต่ในด้านจุดอ่อนนั้นยังขาดความสามัคคีกันคนในชุมชน ไม่ค่อยให้ความร่วมมือ ขาดการพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวอย่างจริงจัง ขาดการดูแล ขาดการประชาสัมพันธ์ ด้านโอกาส คือ มีโอกาสพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวชุมชน มีหลายหน่วยงานที่เข้ามาพัฒนาและสามารถพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่ดีได้ ด้านอุปสรรค คือ ชาวบ้านในชุมชน ยังขาดความรู้ทางการท่องเที่ยว ยังไม่ให้ความสำคัญ และขาดงบประมาณ

2. ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกในชุมชนหนองจอกส่วนใหญ่มีความคิดเห็นที่ตรงกันว่า จุดแข็งคือ ศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวชุมชนหนองจอก สามารถเข้าถึงได้ด้วยยานพาหนะทุกรูปแบบ มีร้านอาหารรองรับนักท่องเที่ยว มีร้านอาหารพื้นบ้านที่เปิดขายกันเอง แต่ยังไม่ค่อยโด่งดังและเป็นที่ยอมรับของคนในหมู่มาก มีร้านค้าแฟมิซีเสียงเลื่องลือ จุดอ่อน คือ สภาพบ้านเรือน อาคารทรุดโทรมตามกาลเวลาและไม่ได้รับการฟื้นฟูใหม่ ร้านอาหารน้อย ห้องน้ำสาธารณะน้อย ถนนทางเข้าแคบ สถานที่จอดรถไม่เพียงพอ ยังขาดร้านขายของที่ระลึก ในด้านโอกาสชาวบ้านให้ความร่วมมือในการพัฒนาต่อยอด ในด้านอุปสรรค คือ เรื่องงบประมาณในการสร้างสิ่งอำนวยความสะดวก

3. ด้านความสามารถในการเข้าถึงชุมชนหนองจอกมีความคิดเห็นที่ตรงกันว่า จุดแข็ง คือ สามารถเข้าถึงชุมชนได้ด้วยยานพาหนะทุกรูปแบบ มีป้ายบอกทางที่ชัดเจนเดินทางสะดวก สามารถเข้าออกได้หลายเส้นทาง จุดอ่อน คือ ถนนเล็ก จอดรถไม่เพียงพอ บ้านคนหนาแน่นไม่มีรถสาธารณะ ป้ายบอกทางน้อย ด้านโอกาสคือ หัวหน้าชุมชนไม่ปล่อยหรือละเลยในการพัฒนา มีเส้นทางคมนาคมเข้าถึงของชุมชนได้ ด้านอุปสรรค คือ เส้นทางมาชุมชนยังแคบ งบประมาณในการดำเนินงาน

4. ด้านกิจกรรมในการรองรับมีความคิดเห็นที่ตรงกันว่า จุดแข็ง คือ มีความน่าสนใจ เช่น มีการเปิดให้ดูวิถีชีวิตการทำขนมเปียะหนองจอก การทำน้ำรากบัว มีการพาเดินชมชุมชน ผู้นำ

ชุมชนร่วมประสานงานกับนักท่องเที่ยว การเสริมสร้างความรู้ความสามารถในแหล่งเรียนรู้มีสถานที่ที่เป็นแหล่งวัฒนธรรมที่สวยงาม จุดอ่อน คือ กิจกรรมไม่หลากหลาย ขาดการประชาสัมพันธ์ ขาดผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย โอกาส คือ ควรจะมีการทำกิจกรรมร่วมกันชุมชน อุปสรรค คือ ผู้คนและนักท่องเที่ยวยังไม่รู้จัก งบประมาณในการจัดกิจกรรม

5. ด้านสถานที่พักในหนองจอกมีความคิดเห็นที่ตรงกันว่า จุดแข็ง ผู้นำชุมชนหนองจอก มีการจัดหาแนวทางเพื่อพัฒนารายได้ด้านนี้ บ้านเรือนมีความเก่าแก่ โบราณ มีเรือนธารารีสอร์ท จุดอ่อน คือ ผู้คนไม่รู้จัก ไม่ค่อยมีที่พักรองรับ มีจำนวนที่พักที่น้อยเกินไป ชุมชนมีความห่างไกล สถานที่ท่องเที่ยวหลัก โอกาส คือ น่าจะมีที่พักให้มากกว่านี้และควรมีการประชาสัมพันธ์มากกว่านี้ อุปสรรคคือ งบประมาณในการสร้าง ที่พัก ชาวบ้านในชุมชนยังไม่เข้าใจการดำเนินงาน

6. ด้านทรัพยากรบุคคลมีความคิดเห็นที่ตรงกันว่า จุดแข็ง คือ ชุมชนน่ารัก มีความเอื้อเฟื้อ จุดอ่อนคือ ชาวบ้านไม่ให้ความสำคัญและไม่ให้ความร่วมมือ ขาดประสบการณ์ในการพัฒนาการดูแลรักษา การประชาสัมพันธ์ ด้านโอกาส มีหน่วยงานภาครัฐเข้ามาสนับสนุน ควรหาผู้เชี่ยวชาญมาช่วยในการเพิ่มโอกาสของชุมชน ด้านอุปสรรคคือ ชาวบ้านบางส่วนไม่ให้ความร่วมมือ ยังขาดงบประมาณ

7. ด้านการส่งเสริมการท่องเที่ยวมีความคิดเห็นที่ตรงกันว่า จุดแข็ง คือ มีหน่วยงานหรือองค์กรภายนอกเข้ามาสนับสนุนและให้ความร่วมมือ สามารถพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวได้ ด้านจุดอ่อน คือ ขาดการพัฒนา ด้านโอกาสคือ ควรหาผู้เชี่ยวชาญในการนำเที่ยวในชุมชน ด้านอุปสรรค คือ ขาดผู้ประสานงาน

สรุปผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของ 4 ภาคีที่เกี่ยวข้องจากการสัมภาษณ์ ได้แก่ นักท่องเที่ยว ชาวบ้านในชุมชน หน่วยงานภาครัฐ และหน่วยงานภาคเอกชนพบว่าในมุมมองของหน่วยงานภาครัฐและหน่วยงานภาคเอกชน มีความคิดเห็นไปในทิศทางเดียวกัน คือ จะมองเห็นโอกาสและการพัฒนาศักยภาพในทุกๆ ด้านว่าสามารถพัฒนาไปเป็นแหล่งท่องเที่ยวได้ เพราะมีความสมบูรณ์ทั้งในด้านทรัพยากรบุคคล คือ ผู้คนในชุมชนมีอัธยาศัยไมตรี ชนรมมีเอกลักษณ์ชื่อเสียง และด้านทรัพยากรในชุมชนที่มีศักยภาพต่อการเปิดเป็นแหล่งท่องเที่ยวชุมชน ยิ่งหากมีการบริหารจัดการที่ดีและเหมาะสมกับทรัพยากรที่ชุมชนมีอยู่ จะสามารถพัฒนาต่อยอดได้ดี ในขณะที่มุมมองของนักท่องเที่ยวและชาวบ้านในชุมชนส่วนใหญ่ นั้น มีความคิดเห็นไปในทิศทางเดียวกันว่าชุมชนหนองจอกนั้น ยังขาดในเรื่องของสิ่งอำนวยความสะดวก เช่น ด้านสาธารณูปโภค ห้องน้ำ ร้านอาหาร ร้านขายของที่ระลึก ที่พัก และยังไม่เป็นที่รู้จักของนักท่องเที่ยวมากนัก และในเรื่องการจัดการจะเห็นได้ชัดว่าชาวบ้านในชุมชนยังขาดความตระหนัก ให้ความร่วมมือน้อย และยังไม่มีการให้ความร่วมมืออย่างจริงจังขาดความรู้ทางด้านการท่องเที่ยว

ผลการวิจัยเพื่อต่อบริบทอุปสรรคที่ 2 คือ ศึกษาแนวทางการพัฒนาศักยภาพด้านการท่องเที่ยวของชุมชนหนองจอก ตำบลหนองจอก อำเภอท่ายาง จังหวัดเพชรบุรีสู่การปฏิบัติจริง

ผลการศึกษาเพื่อจัดทำแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวในชุมชนในรูปแบบแผนพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนหนองจอกจากกระบวนการ Focus Group มีดังนี้

1. วิสัยทัศน์ คือ สิ่งที่ชุมชนมุ่งหวังอยากให้เป็นในอนาคต: ต้องทำอย่างไร

เป็นหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์และเป็นแหล่งเรียนรู้บัวหลวงด้านอาหารแห่งเดียวในจังหวัดเพชรบุรี และมีการพัฒนาโฮมสเตย์ ตลอดจนศูนย์จำหน่ายและสาธิตผลิตภัณฑ์ชุมชน

2. พันธกิจ สิ่งที่ชุมชนต้องร่วมมือกันทำเพื่อให้หมู่บ้านเป็นไปตามที่มุ่งหวัง: ต้องทำอย่างไร

ส่งเสริมการผลิตสินค้าเกษตรและอาหารปลอดภัยได้มาตรฐานอนุรักษ์ ฟื้นฟู / ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยความร่วมมือของคนในชุมชน

2.1 พัฒนาพื้นที่แหล่งเรียนรู้บัวหลวงด้านอาหาร

2.2 ฟื้นฟูการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในชุมชน

2.3 ส่งเสริมให้มีการบริหารจัดการด้านโฮมสเตย์ชุมชน

2.4 ส่งเสริมให้มีการจัดสร้างศูนย์จำหน่ายและสาธิตผลิตภัณฑ์ของชุมชน

3. ประเด็นยุทธศาสตร์ เรื่องต่างๆ ที่ชุมชนจะทำให้บรรลุตามวิสัยทัศน์

3.1 ด้านแหล่งเรียนรู้บัวหลวงด้านอาหาร

1) จัดสร้างศูนย์เรียนรู้บัวหลวง

2) จัดหาวัสดุอุปกรณ์เพื่อใช้ในการประกอบการเรียนรู้

3) จัดอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับอาหารที่มีส่วนประกอบจากบัวหลวง

4) ประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับแหล่งเรียนรู้ผ่านช่องทางต่างๆ

5) จัดตั้งคณะกรรมการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้

6) จัดหาพื้นที่ในการจัดสร้างโดยผ่านการทำประชาคม

3.2 ด้านการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

1) ประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ให้กับคนในชุมชน เพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจให้กับคนในชุมชน

2) เชิญชวนให้คนในชุมชนเข้าร่วมกิจกรรมอนุรักษ์ โดยการเปิดบ้านให้นักท่องเที่ยวเข้าเยี่ยมชมของใช้โบราณต่าง ๆ

3) มีการปรับภูมิทัศน์ตามแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ภายในชุมชน

4) จัดให้มีคนดูแลต้อนรับนักท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

5) จัดให้มีมัคคุเทศก์ชุมชน เพื่อนำเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในชุมชน

6) จัดให้มีป้ายบอกข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับสิ่งของเครื่องใช้โบราณ

3.3 ด้านโฮมสเตย์

- 1) จัดประชุมชี้แจงเกี่ยวกับการจัดตั้งโฮมสเตย์
- 2) จัดหาสมาชิกที่มีความสนใจในการเข้าร่วมจัดตั้งโฮมสเตย์
- 3) จัดตั้งคณะกรรมการโฮมสเตย์เพื่อดูแลเกี่ยวกับโฮมสเตย์ชุมชน
- 4) กำหนดกฎ กติกา การเข้าร่วมโครงการโฮมสเตย์
- 5) ประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับโฮมสเตย์ชุมชนให้กับนักท่องเที่ยวได้ทราบ

3.4 ด้านศูนย์จำหน่ายและสาธิตผลิตภัณฑ์ชุมชน

- 1) จัดหางบประมาณในการจัดสร้างศูนย์จำหน่ายและสาธิตผลิตภัณฑ์ชุมชนจากหน่วยงานต่าง ๆ
- 2) จัดหาสถานที่เป็นศูนย์จำหน่ายและสาธิตผลิตภัณฑ์ชุมชน
- 3) จัดหาสมาชิกที่จะมาเข้าร่วมในศูนย์จำหน่ายและสาธิตผลิตภัณฑ์ชุมชน
- 4) จัดอบรมให้ความรู้กับสมาชิกที่จะมาจำหน่ายสินค้าและสาธิตผลิตภัณฑ์ชุมชนเกี่ยวกับแนวทางในการจำหน่ายและการสาธิต
- 5) จัดตั้งคณะกรรมการบริหารศูนย์จำหน่ายและสาธิตผลิตภัณฑ์ชุมชน
- 6) ประชาสัมพันธ์เชิญชวนนักท่องเที่ยวเข้ามาใช้บริการและเลือกซื้อผลิตภัณฑ์ชุมชน ณ ศูนย์จำหน่ายและสาธิตของชุมชนผ่านช่องทางและสื่อต่างๆ

สรุปผลการวิจัย

จากการศึกษาศักยภาพทางการท่องเที่ยวของชุมชนหนองจอก ตำบลหนองจอก อำเภอท่าสาย จังหวัดเพชรบุรี ซึ่งเป็นการต่อยอดวัตถุประสงค์ที่ 1 จะเห็นว่า ชุมชนหนองจอก มีศักยภาพด้านการท่องเที่ยวระดับปานกลาง จึงต้องเกิดการกระตุ้น เพื่อการพัฒนาที่ถูกทิศทาง ศักยภาพที่สำคัญคือ ประวัติของหมู่บ้าน ลูกหลานหนองจอกที่มีเชื้อสายชาวจีน และสืบทอดประเพณีวัฒนธรรมจีนผสมผสานกับวัฒนธรรมไทย เช่น มีการแสดง รำจ๊ว เทศกาลตรุษจีน วันสารทจีน การสักการะเทพเจ้าสำหรับชาวไทย ที่วัดหนองจอก จะมีพระเกจิที่เป็นที่นับถือสืบต่อกันมาหลายรูป ปัจจุบันเจ้าอาวาสวัดหนองจอก ยังเป็นถึงเจ้าคณะจังหวัดเพชรบุรี สำหรับงานประเพณีของหมู่บ้าน คือ งานปีผีמד จะจัดขึ้นในเขตชุมชนหนองจอก

ในชุมชนหนองจอกยังมีสถานีรถไฟเก่าแก่ที่สร้างขึ้นเมื่อสงครามโลกครั้งที่ 2 สมัยนั้นได้มีการค้าขายในรูปแบบตลาดนัด นอกจากนี้ยังมีการค้าขายโดยเฉพาะน้ำตาล อาหารทะเลแห้งซึ่งต้องขึ้นรถไฟไปขายกัน ปัจจุบันอาคารบ้านเรือนเก่าแก่ยังมีให้ชมอยู่บ้างเช่นบ้านเก่าของชาวจีนในอดีตที่เป็น บ้านไม้ 2 ชั้น ปัจจุบันสามารถชมได้ 2 หลังซึ่งมีอายุประมาณ 100 ปี อยู่บริเวณสตรีทอาร์ต

นอกจากนี้ชุมชนหนองจอก ยังมีของดีในชุมชนที่ส่งเสริมศักยภาพทางการท่องเที่ยว คือ

- 1) ผลิตภัณฑ์ชุมชน 2) อาหารชุมชนโดยเฉพาะเมนูบัว ได้ชื่อว่าเป็นบัวหลวงพระราชินีเนื่องจาก

เป็นดอกบัวที่สมเด็จพระราชินีในรัชกาลที่ 9 ทรงโปรดปราน ทำให้ผลผลิตจากบัวเป็นผลิตภัณฑ์ที่สำคัญของคนหนองจอก จะสามารถใช้ส่วนต่าง ๆ ของบัว เช่น กลีบ เม็ด ราก โดยมีเมนูชุมชน 3) แหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญในชุมชนหนองจอกมีศูนย์การเรียนรู้ และภาพประวัติศาสตร์ของชุมชนจัดแสดงอยู่บริเวณศาลาหมู่บ้าน สตรีทอาร์ตตามแนวกำแพงบ้านของชุมชนที่มีลวดลายสวยๆ แหล่งเรียนรู้บ้านทองโบราณของลุงพร ซึ่งตกแต่งสถานที่อย่างสวยงามน่าชม และมีศูนย์การเรียนรู้การทำผ้าบาติกที่สามารถลองทำได้และยังมีตลาด ร้านค้าชุมชน และร้านขนมเปี๊ยะหนองจอก

จากกลุ่มตัวอย่างผู้ตอบแบบสอบถามสำหรับการศึกษาครั้งนี้ เป็นกลุ่มคนในชุมชนหนองจอก อำเภอท่าเสา จังหวัดเพชรบุรี จำนวน 438 คน ซึ่งสรุปผลได้ดังนี้ ความคิดเห็นเกี่ยวกับศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวทุกด้านอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 3.26$) โดยเมื่อแยกพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า 3 ด้าน ที่มีความคิดเห็น อยู่ในระดับมาก ได้แก่ ด้านภูมิปัญญาชาวบ้านที่เป็นเอกลักษณ์มุ่งใจให้เดินทางมาเที่ยว (4.13) ด้านสถานที่และ ประเพณีที่ดึงดูดใจนักท่องเที่ยว (4.01) และด้านทรัพยากรธรรมชาติที่สามารถผลิตเป็นภูมิปัญญาของชุมชน (3.84) รองลงมาเป็นด้าน สิ่งอำนวยความสะดวก และการเข้าถึงมีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 3.14$) ส่วนด้านมีความคิดเห็นอยู่ในระดับน้อยได้แก่ ด้านทรัพยากรการท่องเที่ยว (2.99) ด้านการส่งเสริมการท่องเที่ยว (2.44) ด้านกิจกรรม (2.39) และด้านทรัพยากรบุคคลสำหรับการท่องเที่ยว (2.34) ตามลำดับ โดยรวมแล้วรูปแบบทางการท่องเที่ยวที่เหมาะสม คือ การท่องเที่ยววิถีชีวิตชนบท เชิงวัฒนธรรมและการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์

จากศักยภาพข้างต้น สามารถต่อบัณฑิตอุปสงค์ที่ 2 คือ ศึกษาแนวทางการพัฒนาศักยภาพด้านการท่องเที่ยวของชุมชนหนองจอก ซึ่งสรุปได้ว่าควรพัฒนาชุมชนหนองจอกเป็นหมู่บ้านการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์และเป็นแหล่งเรียนรู้บัวหลวงด้านอาหารในจังหวัดเพชรบุรี และมีการพัฒนาโฮมสเตย์ ตลอดจนศูนย์จำหน่ายและสาธิตผลิตภัณฑ์ชุมชน เนื่องจากชุมชนมีศักยภาพทั้ง 4 ด้านนี้อย่างชัดเจนจากผลการศึกษา

การอภิปรายผล

จากการศึกษาศักยภาพของชุมชนหนองจอก อำเภอท่าเสา จังหวัดเพชรบุรีนั้น จะเห็นว่าชุมชนมีศักยภาพทางการท่องเที่ยวระดับปานกลาง จึงควรมีกระบวนการกระตุ้นการมีส่วนร่วมของชุมชนด้านการท่องเที่ยว แม้อาจมีอุปสรรคบ้างแต่การวางแผนเพื่อการมีส่วนร่วมของชุมชนเป็นสิ่งสำคัญ (Chili & Ngxongo, 2017: 4) อย่างไรก็ตาม ชุมชนมีความโดดเด่นด้านทรัพยากร และของดีในชุมชน ซึ่งที่โดดเด่นจากการประมวลผล คือนักท่องเที่ยวที่นั่นถือว่าเป็นบุคคลที่มีความสำคัญต่อการท่องเที่ยวชุมชน เนื่องจากนำรายได้ และช่วยส่งเสริมเศรษฐกิจของชุมชน จันทรจิรา สุขบรรจง (2559: 20) สนับสนุนว่าเป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่สุดของการท่องเที่ยว เนื่องจากอุตสาหกรรม

การท่องเที่ยว เป็นอุตสาหกรรมที่คอยบริการตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยว ถ้าหากว่าไม่มีนักท่องเที่ยว ก็จะไม่มีการท่องเที่ยวเกิดขึ้น ซึ่งการเข้าใจนักท่องเที่ยวเป้าหมาย และมีการเตรียมการต้อนรับควรมีการวางแผน ซึ่งแผนพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนข้างต้นเป็นการเตรียมการและเป็นแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชนในภาพรวม ซึ่งแผนพัฒนาและเตรียมการนี้ได้สังเคราะห์มาจากชุมชน ช่วยระดมความคิดเห็นออกมา นอกจากนี้ชุมชนยังควรเข้าใจมุมมองของนักท่องเที่ยว เพื่อการเตรียมการพัฒนาการท่องเที่ยวของตนให้สอดคล้องกับความต้องการของกลุ่มลูกค้าเป้าหมาย ดังนั้นจึงมีกระบวนการสอบถามนักท่องเที่ยวที่ได้มาเที่ยวในชุมชนผนวกกับสอบถามมุมมองของชุมชนหนองจอกเอง โดยสรุปในภาพรวมแล้วชุมชนควรมีมาตรฐานการต้อนรับนักท่องเที่ยวพื้นฐาน ซึ่งสอดคล้องกับหลักการพื้นฐานของการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนของอีเบอร์ (Eber, 1993) ดังนี้

1. ควรส่งเสริมเรื่องความภาคภูมิใจ และจิตอนุรักษ์ ให้แก่นักท่องเที่ยวด้วยการสื่อสารอัตลักษณ์และของดีของชุมชน เพื่อนักท่องเที่ยวสามารถเข้าใจ และหากดียิ่งขึ้นสามารถถึงระดับ "กินใจ" ให้นักท่องเที่ยวสามารถนำไปบอกเล่าต่อเกี่ยวกับเรื่องราวของชุมชนได้
2. ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน เป็นสิ่งสำคัญที่จะดึงดูดนักท่องเที่ยว ดังนั้นการสร้าง ความเชื่อมั่นในเรื่องของความปลอดภัยและทรัพย์สิน จะทำให้ชุมชนได้รับประโยชน์ในเรื่องของธุรกิจการท่องเที่ยว
3. สุขลักษณะ และอนามัยเป็นสิ่งทีนักท่องเที่ยวให้ความสำคัญเช่นกัน ดังนั้นชุมชนควรคำนึงถึงข้อนี้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการประกอบอาหาร เป็นต้น
4. การเชื่อมโยงกับเครือข่ายทางการท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้อง เช่น ภาครัฐ ภาคธุรกิจ และชุมชนที่มีแหล่งท่องเที่ยวอื่นๆใกล้เคียง เนื่องจากชุมชนไม่สามารถอยู่โดดเดี่ยวได้ จะต้องอาศัย การสนับสนุนจากรัฐบาล โดยต้องอาศัยภาครัฐเป็นผู้วางโครงสร้างพื้นฐานซึ่ง หมายถึงองค์ประกอบพื้นที่รองรับการท่องเที่ยวทั้งระบบถือเป็นการสนับสนุนให้การท่องเที่ยวสามารถไปด้วยดี และทำให้เกิดความรวดเร็วในการดำเนินธุรกิจเกี่ยวกับการท่องเที่ยว ได้แก่ ระบบสาธารณูปโภคด้านต่างๆ ระบบการสื่อสารและโทรคมนาคม ระบบการขนส่ง ระบบสาธารณสุข และสิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยวเป็นสิ่งที่จะช่วยให้นักท่องเที่ยวได้รับความสะดวกสบายและมีความสุข ในขณะที่เดียวกันภาคธุรกิจก็สามารถต่อเชื่อมนักท่องเที่ยวที่จะเข้ามาสัมผัสชุมชนได้
5. ชุมชนควรมีการเตรียมการเรื่องสิ่งอำนวยความสะดวกที่สำคัญสำหรับนักท่องเที่ยว ซึ่งประกอบด้วย อาหาร การบริการนำเที่ยวและมัคคุเทศก์ สินค้าที่ระลึก การคมนาคม และที่พัก
6. การพัฒนาทรัพยากรบุคคลด้านการท่องเที่ยวในชุมชนเป็นส่วนหนึ่งที่สำคัญ เนื่องจากความเข้าใจในการบริหารจัดการ แก้ปัญหาด้านการท่องเที่ยวต้องการผู้ที่มีประสบการณ์และเข้าใจ จึงควรเตรียมการด้านนี้ไว้เช่นกัน

7. ควรมีการส่งเสริมและประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวให้กับชุมชน เนื่องจากส่วนนี้ชุมชนอาจยังขาดประสบการณ์ ควรมีผู้เชี่ยวชาญหรือเครือข่ายคอยสนับสนุน ช่วยเหลือเป็นที่ปรึกษาจนชุมชนสามารถเข้าใจ และดำเนินการเองได้

8. ชุมชนควรพัฒนามาตรฐานการให้บริการ การดูแลความปลอดภัยและการอำนวยความสะดวกให้กับนักท่องเที่ยวอย่างต่อเนื่อง ซึ่งสามารถศึกษาข้อมูลความต้องการจากนักท่องเที่ยวที่เข้ามาในชุมชน เพื่อการพัฒนาต่อไปได้

ข้อเสนอแนะ

1. ควรนำผลการวิจัยจากกระบวนการวิจัยไปต่อยอดโดยการวิจัยแบบมีส่วนร่วมกับชุมชน โดยนำผลการวิจัยไปสู่การวิพากษ์โดยชุมชน และปรับไปสู่การปฏิบัติจริง เช่น แผนการท่องเที่ยว โปรแกรมเส้นทางการท่องเที่ยว

2. ควรนำแนวทางการศึกษาศักยภาพการท่องเที่ยวของชุมชน นำไปศึกษาชุมชนอื่นๆที่มีบริบทใกล้เคียงกับชุมชนหนองจอก หรือเชื่อมโยงชุมชน และสร้างฐานข้อมูลศักยภาพชุมชนเป็นกลุ่มภาคต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- กนกรัตน์ ดวงพิบูล และจารุพันธ์ เมระพันธุ์. (2561). โสมสത്യกับการจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในจังหวัดน่าน. วารสารบัณฑิตวิจัย *Journal of Graduate Research*, 9(1), 217-234.
- กรมการท่องเที่ยว. (2558). **ความสำคัญของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว**. กรุงเทพฯ: กองนโยบายและแผน การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย.
- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. (2551). **เที่ยวให้รู้เปิดประตูมอง**. กรุงเทพฯ: เอ็กพลอเรอร์ ซาแนล.
- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. (2556). **แนวคิดในการท่องเที่ยว**. กรุงเทพฯ: ผู้แต่ง.
- จันทร์จิรา สุขบรรจง. (2559). **การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของหอนานมแดง อำเภอป่าพะยอม จังหวัดพัทลุง**. ปรินญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการจัดการอุตสาหกรรม การบริการและการท่องเที่ยว บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.
- สำนักงานจังหวัดเพชรบุรี. (2561). **แผนพัฒนาจังหวัดเพชรบุรี 2561-2564**. เพชรบุรี: ผู้แต่ง
- Chili, N.S. & Ngxongo, N.A. (2017). Challenges to active community involvement in tourism development at Didima Resort: A case study of Umhlwazini community in Bergville. *African Journal of Hospitality, Tourism and Leisure*, 6(2), 1-15.

Eber, S. (1993). **Principles for sustainable tourism**. Retrieved November 24, 2019, from <https://sites.google.com/site/pntaoffice/hlak-kar-thxng-theiyw-xyang-yangyun>.

Yamane, T. (1973). **Statistics: An introductory analysis** (3rd ed). New York: Harper and Row Publications.